

"Tohno Hikâyeleri"nde Geçen Halk İnanışları Üzerine Bir Değerlendirme

An Essay on Folk Beliefs in "Tales of Tohno"

Okan Haluk AKBAY¹

Özet

Halk inanışları, bir kültürün en ilginç ve renkli unsurları arasında yer alır. Halk inanışları, aynı zamanda bir toplumu yakından tanımak ve doğru anlamak için önemli ipuçları sunar.

Kunio Yanagita (1875-1962), çağdaş Japon halk biliminin kurucusu kabul edilir. İvate bölgesine ait halk inanışları ve halk hikâyelerini derlediği *Tohno Hikâyeleri* (1910) isimli çalışması, Japonya'da günümüzde de beğeniyle okunan ve çok satılan kitaplar arasında yer almaktadır. Bu makalede, *Tohno Hikâyeleri* içinde geçen halk inanışları belli başlıklar altında toplanarak incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Folklor; Halk inanışları; Japon folklorü; Kunio Yanagita; Tohno Hikâyeleri.

Abstract

Folk beliefs are one of the interesting and colorful facts of a culture. At the same time, folk beliefs give us some important clues in order to understand a society correctly and intimately.

Kunio Yanagita (1875-1962), is considered the founder of modern folkloristics in Japan. *Tales of Tohno* (1910), one of his major works, which he had gathered many folk tales and folk beliefs of Iwate region is still very popular in Japan. In this article, the folk beliefs which can be observed in *Tales of Tohno* have been dealt with in details under some categories.

Key Words: Folklore; Folk beliefs; Japanese folklore; Kunio Yanagita; Tales of Tohno.

¹ Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, halukakbay@selcuk.edu.tr

Giriş

Halk inanışları üzerine birçok tanımlama yapılmıştır. Çobanoğlu, halk inanışlarını “eski dinlerden aktarılanlarla, resmi dinin inançlarının türlü nedenlerle geniş halk yığınları arasında çeşitlenerek aldığı yeni yorum ve inanış” olarak tanımlamaktadır (Çobanoğlu, 2003:12). Şişman’a göre; halk inanışları, “toplum tarafından kabul edilmiş ilahi bir dinin bilinen hükümleri ve öğretileri dışında kalan, fakat halk arasında yaygın bir şekilde yaşayan, itibar gören ve nesilden nesle (sözlü gelenek yoluyla) aktarılan itikatlar ve inanmalar”dır (Şişman, 2000: 472). Japon sosyolog Sakurai ise; halk inanışlarına “sosyal yapı içerisinde bireylerin ortak bir değeri olarak ortaya çıkan, uzun bir süreye yayılarak şekillenmiş, toplumun ortak kültürel paydası olan inanç özellikleri” şeklinde bir tanım getirmektedir (Sakurai, 1966:15).

Toplumların kendi kültürlerinden gelen çeşitli inanış ve uygulamaları gündelik yaşam içerisinde devam ettirdikleri bilinen bir gerçektir. Bu eski inanış ve uygulamalar, “halk inanışları” olarak toplumun ortak bir değeri haline dönüşür ve yaşamaya devam ederler. Halk inanışlarının zamana ve değişime karşı oldukça dirençli olduğu söylenebilir. Değişen zaman ve şartlara bağlı olarak, kimi inanışların kaybolarak yerini yeni inanışlara bıraktığını gözlemlemek mümkünse de, bu değişim oldukça uzun bir süreç gerektirir.

Her toplumda, dinsel olgular içerisine serpiştirilmiş pek çok halk inanışı tespit etmek mümkündür. Halk inanışları, bir şekilde hakim olan din ile uzlaştırılır ve dinsel öğeler içerisinde eritilir. Halk inanışları, zaman içerisinde hakim olan din ile öylesine kaynaşır ki; neredeyse o dinin tamamlayıcı bir unsuru haline gelir.

Günümüzde İslamiyet, Hristiyanlık, Budizm gibi evrensel dinlerin hakim konumda olduğu pek çok coğrafyada, bu dinlerin içerisine kaynaştırılmış bir çok halk inanışı gözlemlemek mümkündür. Örneğin; Sakurai, Japon Budizmi içerisindeki pek çok unsurun, Buda’nın öğretilerini temel almadığını; bunların eski Japon kültüründen gelen düşünce, alışkanlık ve pratikler olduğunun altını çizmektedir (Sakurai, 1966:13). Kalafat ise, bu konuyla ilgili olarak “insanların dinin özündeki temalardan uzaklaşarak beşeri davranışlarını dine ilave ettiklerini ve din ile meşrulaştırarak uygulamada bulduklarını” söylemektedir (Kalafat, 1996:2).

Sakurai, “din” ve “halk inanışları” arasındaki en büyük farkın; dinin bireyi, halk inanışlarının ise toplumu muhatap alması olduğunu ileri sürmektedir. Yine Sakurai’ya göre; din, zaman ve mekân gibi

kavramların ötesinde bir olgu olmasına karşılık, halk inanışları belli bir bölge ve topluluğa ait olmak zorundadır (Sakurai, 1966:15).

Çoğu zaman "hurafe" ve "safсата" olarak da nitelendirilen halk inanışları ile toplumun gelişmişlik seviyesi arasında doğrudan bir bağ bulunmadığı görülmektedir. Günümüzde ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmişlik seviyesi oldukça yüksek kabul edilen pek çok ülkede (Batı Avrupa vb.), halk inanışlarının toplumsal yaşam üzerinde oldukça etkili olduğu görülmektedir (Balaban, 2006:1).

Kunio Yanagita ve "Tohno Hikâyeleri" Hakkında

Kunio Yanagita (1875-1962), çağdaş Japon halk biliminin kurucusu kabul edilir (Seijo University, 2010). Tokyo İmparatorluk Üniversitesi'nde ziraat öğrenimi gören ve dönemin Tarım Bakanlığı'nda çalışan Yanagita, işi gereği birçok kırsal bölgeye seyahatlerde bulunmuştur. Yanagita, bu seyahatleri sırasında kırsal kesimde yaşayan insanları, bu insanların yaşantı ve kültürlerini yakından gözlemleme imkanı bulmuştur (Yanagita, 1975:150). Kırsal bölgelerdeki yerel kültürel zenginlikler karşısında oldukça etkilenen Yanagita, kendini bu zenginlikleri anlamaya ve aktarmaya adanmıştır.

Yanagita, yaşamı boyunca Japonya'da birçok bölgeyi gezmiş ve çok sayıda mahalli halk inanışı, töre, adet, gelenek ve görenek, efsane, masal, hikâye, rivayet, tören, kutlama, şarkı, dans vb. derlemiştir. Yanagita'nın çalışmaları, kendi ülkesinde olduğu kadar, Batı dünyasında da büyük bir ilgi uyandırmıştır. Yanagita, Japon bölgesel folklorünü Batı dünyasına tanıtan isimlerin başında gelmektedir. Japon halk bilimine olan katkılarından dolayı, 1951 yılında Japonya'nın en saygın ödüllerinden birisi olan Kültür Ödülü (*Bunka Kunşō*) ile ödüllendirilmiştir.

Yanagita; çalışmalarında, Japon insanının düşünce tarzını ve duygu dünyasını, bir başka deyişle geleneksel Japon yaşantısını bir bütün olarak ele almış ve bu şekilde geçmişten günümüze Japon insanının gerçek mizacını ortaya koymaya çalışmıştır (Mori, 1980: 90). Yanagita, bunu yaparken Japon insanının özellikle tinsel ve spiritüel dünyasını çalışmalarının merkezine yerleştirmiştir. Çünkü, Yanagita'ya göre folklor araştırmalarının özünü insanların inanç ve duygu dünyaları oluşturmaktadır (Yanagita, 1962:326). Yanagita için, hiçbir özelliği olmayan, sıradan insanların² inanç ve duygu

² Japon halk biliminde "*sıradan insan*" anlamında kullanılan "*jōmin*" terimi, Yanagita tarafından literatüre kazandırılmıştır. Dönemin koşulları göz önünde bulundurulduğunda, toplumun en alt katmanını teşkil eden *sıradan bireyler* ve de özellikle *kırsal kesim insanların* çalışma konusu olarak ele alınması akademik dünyada büyük bir yenilik olarak dikkat çekmiştir.

Yahoo Hyakka Jiten, <http://100.yahoo.co.jp/detail/%E5%B8%B8%E6%B0%91/>

dünyalarını doğru anlayabilmek, halk biliminin temel hedefidir (Yanagita, 1964:9-10). Diğer yandan; Yanagita'nın bazı olgulara çeşitli sınırlama ve tanımlamalar getirmekten kaçınması ona farklı bir özgünlük kazandırmıştır. Örneğin, Yanagita'nın halk biliminde *zaman* kavramının düz bir çizgi gibi ele alındığı, *eski-şimdiki-gelecek* kavramlarının aynı düzlemde olduğu ve bu kavramların iç içe geçtiği görülür (Tsurumi, 1974:150).

Tohno Hikâyeleri,³ yüzden fazla eser vermiş olan Yanagita'nın en önemli eserleri arasında kabul edilir. Kitabın önsözünde de belirtildiği üzere; Yanagita'nın bu çalışması, kendisi gibi bir halk bilim araştırmacısı olan İvate kökenli Kizen Sasaki'den doğrudan dinleyerek derlediği İvate bölgesine ait halk hikâyeleri ve çeşitli folklorik bilgilerden oluşmaktadır.⁴ İlk basımı 1910 yılında yapılan bu eser, Japon halk biliminin ilk önemli örneği olmasının yanı sıra içerdiği zengin folklorik öge ve bilgiler açısından da büyük önem taşımaktadır. Toplam 119 bölümden oluşan bu çalışma, İvate bölgesinin halk inanışlarına ilişkin önemli birçok bilgi ve ayrıntı içermektedir.

Bu makalede, *Tohno Hikâyeleri* içinde geçen halk inanışları, bazı başlıklar altında toplanarak değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bu çalışma ile, ülkemizde henüz yeni bir alan sayılabilecek Japon folklor ve kültürü araştırmalarına katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

"Tohno Hikâyeleri"nde Geçen Halk İnanışları

Eser içerisinde tespit edilen halk inanışları ve bunlara ilişkin verilen bilgiler (özet olarak) aşağıdaki şekildedir:

"Kami" ve "Megami"

Genel olarak Japon halk inanışları içerisinde *kami* ve *megami*'lere ilişkin inanışların önemli bir yer tuttuğu ve İvate bölgesinin de bu bakımdan aynı özelliği taşıdığı görülmektedir. *Kami* ve *megami* kavramları, batı dillerine çoğunlukla "Tanrı" ve "Tanrıça" şeklinde tercüme edilse de, bu kavramlar semavi dinlerde tasavvur edilen "Tanrı" kavramından oldukça farklı niteliklere sahip varlıkları temsil etmektedir (Kadokawa Shoten-Hen 2003:26). *Kami* (eril) ve *megami* (dişil) kavramları, tanımlanması ve

³ "Tohno", Japonya'nın kuzeydoğusunda yer alan İvate eyaletinin eski adıdır.

⁴ Hashiuchi, eserin içerisinde muhtelif efsane, masal, rivayet, anı vb. iç içe kaynaşmış olduğu için günümüz sınıflandırmaları içinde eserin tam olarak hangi türe dâhil edileceğini belirlemenin zorluğunun altını çizmektedir (Hashiuchi 2011:342).

diğer dillere tercümesi oldukça zor kavramlardır. "İlahi güç", "doğaüstü güç", "kutsal ruh", "kutsal varlık" gibi tanımlamalar, bu kavramların dilimizdeki basit karşılıkları olarak düşünülebilir. *Tohno Hikâyeleri* içerisinde geçen *kami* ve *megami*'ler ile bunlara ilişkin inanışlara ait bilgiler şu şekildedir:

Okunai-sama: Evde insanlarla birlikte yaşadığına inanılan *kami*'lerden birisi olan *okunai-sama*'ya 14., 15. ve 70.bölümlerde değinilmektedir.

14.bölüm: Tohno bölgesindeki her köyde, muhakkak "daidō" adı verilen köklü bir aile vardır. Bu ailenin evinde ise, dut ağacından yapılmış ve üzerine basit bir elbise giydirilmiş bir *okunai-sama* heykeli bulunur. Her sene, birinci ayın onbeşinci günü, köy halkı bu evde toplanır ve *okunai-sama*'ya şükranlarını sunar.

15.bölüm: *Okunai-sama*, bulunduğu eve mutluluk ve refah getirir. Anlatıldığına göre; bir defasında, Kaşivazaki'deki varlıklı Abe ailesi çeltik tarlasını ekmek için yeterli sayıda işçi bulamaz. Aniden kısa boylu genç bir adam çıkagelir ve tarlada çalışmayı teklif eder. Bu esrarengiz genç, tüm tarlayı bir günde eker ve yine aniden gözden kaybolur. Ailenin reisi, daha sonra bu gencin aslında evlerinde kutsanmış olan *okunai-sama* olduğunu anlar.

70.bölüm: Bazı evlerde *okunai-sama*'nın ağaçtan yapılmış bir heykel olarak değil, *kakeciku*⁵ olarak da kutsandığı görülmektedir.

Oşiro-sama: Evde insanlarla birlikte yaşadığına inanılan bir diğer *kami* ise *oşiro-sama*'dır. *Oşiro-sama* hakkındaki bilgilere 14., 69. ve 70.bölümlerde rastlanmaktadır.

14.bölüm: "Daidō" adı verilen ailenin evinde dut ağacından yapılmış ve üzerine basit bir elbise giydirilmiş bir *oşiro-sama* heykeli bulunur. Köy halkı, her sene birinci ayın onbeşinci günü *okunai-sama* ile birlikte *oşiro-sama*'ya da şükranlarını sunar.

69.bölüm: *Oşiro-sama* heykelinin neden dut ağacından yapıldığı yaşlı bir kadının anlattıkları esas alınarak açıklanmaktadır. Buna göre; eskiden bu bölgede yaşayan bir çiftçi, güzel bir at beslemiş. Çiftçinin kızı, atı o kadar çok sevmiş ki; bu sevgiyi kıskanan babası, atı bir dut ağacına asarak öldürmüştü. *Oşiro-sama*, işte o zaman doğan bir *kami*'dir ve bu yüzden *oşiro-sama* heykeli dut ağacından yapılır.

70.bölüm: *Okunai-sama* ile *oşiro-sama*, bir bakıma ikiz *kami*'lerdir. *Oşiro-sama*'nın yaşadığı her evde

⁵ *Kakeciku*: Üzerinde yazı veya resim bulunan, süs amaçlı olarak duvara asılan kâğıt veya kumaş rulo.

muhakkak *okunai-sama* da yaşar. Buna karşın; sadece *okunai-sama*'nın yaşadığı evler de bulunmaktadır.

Zaşiki-varaşi: Evlerde yaşadığına inanılan bir diğer *kami* olan *zaşiki-varaşi*, 17. ve 18.bölümlerde geçmektedir.

17.bölüm: *Zaşiki-varaşi*'nin yaşadığı evde yoksulluk çekilmez. *Zaşiki-varaşi*'nin zaman zaman ev halkına görüldüğü de olur. *Zaşiki-varaşi*'nin görünümü, çoğunlukla oniki, onüç yaşlarında bir çocuk şeklindedir.

18.bölüm: Magozaemon ailesinin evinde, uzun bir süre, küçük kız çocuğu görünümünde iki *zaşiki-varaşi* yaşamıştır. Ancak, bir gün, bu iki *zaşiki-varaşi* yaşadıkları evi terk etmiş ve bunun sonucunda Magozaemon ailesi büyük bir felaketle karşılaşmıştır. Tüm aile fertleri ve hizmetçiler mantardan zehirlenerek ölmüş, sadece yedi yaşında bir kız çocuğu hayatta kalmıştır.

Kakura-sama: 72., 73. ve 74.bölümlerde bir başka *kami* olan *kakura-sama*'dan bahsedilmektedir.

72.bölüm: Toçinai köyündeki bir tümseğin üzerinde, oldukça eski bir *kakura-sama* heykeli vardır. Daha önce bir tapınağın içerisinde bulunan bu heykel, zamanla köydeki çocukların oyuncağı haline gelmiştir. *Kami*'ler, çocukları çok sevdikleri ve çocuklarla oynamaktan hoşlandıkları için, çocukların heykelle oynamasına izin verilir. Hatta, *kami* heykelleriyle oynadıkları için çocuklara kızan bazı kimselerin başına bu yüzden çeşitli ilahi cezaların geldiği de bilinmektedir.

73.bölüm: Tohno bölgesinin çeşitli yerlerinde *kakura-sama* heykellerine rastlamak mümkündür. Ancak, *kakura-sama* aslında Tohno bölgesine ait bir *kami* olmayıp, Tohno bölgesine civar bölgelerden geçmiş bir inaniştir. *Kakura-sama* heykelleri oldukça mütevazı ve gösterişsizdir.

74.bölüm: *Kakura-sama* heykelleri büyük ve küçük olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. *Kakura-sama* heykelleri, biraz özensizce yontulduğundan hoş bir görünümleri olduğu söylenemez.

Konsei-sama: 16.bölümde üreme ve verimlilik bahşeden *kami* olduğuna inanılan *konsei-sama* hakkında kısa bir bilgi verilmektedir. Buna göre; *konsei-sama*'yı kutsayan evlere özellikle köylerde rastlanmaktadır. Ancak, *konsei-sama*'yı kutsama geleneğinin giderek azaldığı görülmektedir. *Konsei-sama* heykelleri taş veya ağaçtan yapılmaktadır.

Gonge-sama: Ruhsal hastalıkları tedavi ettiğine inanılan *gonge-sama*'ya 110.bölümde kısaca

değnilmektedir. Verilen bilgilere göre, *gonge-sama*'nın ruhu ve gücü, ateşten gelmektedir. Tohno bölgesinde, her *kagura*⁶ ekibinin tahtadan yapılmış bir *gonge-sama* heykeli vardır ve gittikleri her yere bu heykeli de beraberlerinde götürürler. Bu yüzden, *gonge-sama*, bölge halkının aşına olduğu bir *kami*'dir.

Yama-no-kami: 89., 91., 93., 102., 107. ve 108.bölümlerde, dağlarda yaşadığına inanılan *yama-no-kami*'lere⁷ değnilmektedir.

89.bölüm: Atago dağındaki bir tapınağın önünde, o dağda yaşayan *yama-no-kami* tarafından yazıldığına inanılan bir taş yazıt bulunur. Bu *yama-no-kami*'nin, bazen insan önüne çıktığına inanılır. O civarda yaşayan bir köylü, bir akşamüzeri tapınağın hemen yanında uzun boylu birisiyle karşılaşmış. Köylü, yakından bakınca, adamın yüzünün kıpkırmızı olduğunu ve gözlerinden adeta alevler fışkırdığını görmüş. Bu kişinin aslında *yama-no-kami* olduğunu anlamış ve oradan hızla uzaklaşmış.

91.bölüm: Bir bey ve uşağı, bir gün dağa çıkmışlar. Bey, bir mağaranın önünde duran bir adam görmüş. Adamın yüzü kıpkırmızıymış. Bey, bu tuhaf görünümlü adamı merak ederek adama doğru yürümeye başlamış. Adam, eliyle beye fazla yaklaşmamasını işaret etmiş. Ancak, bey muziplik olsun diye yürümeye devam etmiş; hatta kılıcını çekmiş. Bey, ne olduysa, bir anda kendini kaybetmiş. Bir süre sonra uşak, beyi bir vadinin dibinde baygın bir halde yatarken bulmuş. Bey, üç gün hasta yattıktan sonra ölmüş.

93.bölüm: Kikuzō isminde bir adamın çocuğu hastalanmış. Kikuzō, o sırada ziyaret için memleketinde bulunan hanımını eve geri getirmek için yola koyulmuş. Gece, büyük bir kayanın altından geçerken yukarıdan "Hey Kikuzō! Çocuğun öldü!" diye haykıran bir ses duymuş. Adam, korkuyla yukarı bakmış. Kimin bağırdığını görememiş ancak sesin sahibinin *yama-no-kami* olduğunu anlamış. Aceleyle eve dönmüş. Çocuğun, gerçekten de kısa bir süre önce son nefesini verdiğini anlamış.

102.bölüm: Her sene birinci ayın on beşinci günü, bu bölgede küçük yılbaşı⁸ kutlanır. Çocuklar, o gün, civardaki evleri dolaşarak şekerleme toplarlar. Ancak, gün batımından sonra çocukların tek başlarına dışarıda dolaşmalarına izin verilmez. Çünkü geceleri; özellikle de küçük yılbaşı gecesi, *yama-no-kami*'lerin dağlardan köylere indiğine inanılır. Bir defasında, küçük bir kız çocuğu, gece yolda

⁶ *Kagura*: Dinsel içerikli müzik ve dans.

⁷ Dilimize "dağ kamisi" olarak tercüme edilebilir.

⁸ *Küçük yılbaşı* (Jap. *ko-şōgatsu*): Japonya'da 14-15-16 ocakta yapılan yeni yıl kutlamaları.

tek başına yürürken uzun boylu, kırmızı yüzlü, gözleri alev gibi parlayan bir *yama-no-kami* ile karşılaşmış. Küçük kız, bu olaydan sonra hastalanmış.

107.bölüm: Hayase nehrinin yakınında yaşayan bir ailenin küçük kızı, nehir kenarında oyun oynarken yanına daha önce hiç görmediği uzun boylu bir adam gelmiş. Bu adamın yüzü kıpkırmızıymış. Adam, beraberinde getirdiği bazı ufak tefek şeyleri kıza hediye olarak vermiş. Küçük kız, o günden sonra herkesin kabul ettiği çok iyi bir falcı olmuş.

108.bölüm: *Yama-no-kami* sayesinde iyi birer falcı olan başka kimseler de vardır. Örneğin iki ormancı buna örnektir. Bunlardan birisi Magotarō isminde bir ormancıdır. Bu kimse, bir gün dağda *yama-no-kami* ile karşılaştıktan sonra her dediği çıkan meşhur ve güven duyulan bir falcı olmuştur. Bu kimse, karşısındaki kişiyle konuşarak o kişinin geleceğini rahatlıkla anlayabilmektedir.

Megami: 2., 27. ve 54.bölümlerde *megami*'lere değinilmektedir.

2.bölüm: Çok eskiden bir *megami*, üç *megami* kızını da yanına alarak bir vadide konaklamış. Anne *megami*, “bu gece en güzel rüyayı gören kızıma en güzel dağ hediye edeceğim” diye içinden geçirmiş ve uyumuş. Gece yarısı, herkes uykudayken gökten bir melek inmiş ve en büyük kızın göğsüne konmuş. Meleği gören en küçük kız kardeş, kurnazlık yaparak meleği almış ve kendi göğsünün üzerine koymuş. En küçük kız, böylece en güzel dağ olan Hayaçine dağına sahip olmuş. Ablalarına ise Rokkōşi ve İşigami dağları kalmış. Bu üç genç *megami*, o günden bu yana kendilerine verilen dağlarda yaşamakta ve bu dağlara hükmetmektedirler. Tohno'lu kadınlar, *megami*'lerin kıskançlıklarından çekindikleri için bu üç dağa çıkmaktan kaçınmakta veya çıksalar bile abartılı hareketlerden uzak durmaktadırlar.

27.bölüm: Bir adam, Haradai-no-fuçi diye bilinen bir yerden geçerken bir kadınla karşılaşır. Kadın, adama bir mektup uzatır ve Monomi bataklığına giderek mektubu sahibine ulaştırmasını ister. Adam, bataklığa gider ve mektubu sahibi olan genç bir kadına teslim eder. Bu kadın, aslında bir *megami*'dir. *Megami*, teşekkür olarak adama taştan yapılmış küçük bir el değirmeni hediye eder. Adam, eve dönünce hemen el değirmeniyle pirinç öğütmeyi dener. Ancak, bu el değirmeninden un değil, altın tozu çıkmaktadır. El değirmeni sayesinde adam, kısa sürede zengin olur. Ancak, adamın evde olmadığı bir gün, açgözlü karısı el değirmenine avuç avuç pirinç koyarak öğütmeye kalkar. El değirmeni kendi etrafında hızla dönmeye başlar ve bir su birikintisinin içine düşer. Bu su birikintisi gitgide büyür ve küçük bir göl halini alır.

54.bölüm: Kawai köyünden bir uşak, bir gün nehir kenarında baltasını suya düşürür. Uşak, telaşla suya dalar ve nehrin dibinde baltasını aramaya başlar. Suyun içinde ilerlerken karşısına esrarengiz bir ev çıkar. Evde genç bir kız, kumaş dokumaktadır. Dokuma tezgâhının yanı başındaysa, uşağın düşürdüğü balta asılıdır. Uşak, kıza dikkatlice bakınca, bu kızın, birkaç sene önce ölen efendisinin kızı olduğunu anlar. Bu kız, artık *megami* olmuştur. *Megami*, kimseye bir şey anlatmaması şartıyla baltayı uşağa geri verir. Adam sözünü tutar ve çok geçmeden oldukça zengin bir adam olur. Ancak bir süre sonra sözünü unuttur ve başından geçenleri bir arkadaşına anlatır. Adam, o günden sonra hızla fakirleşir ve yeniden sefalet çekmeye başlar.

"Yama-Otoko" ve "Yama-Onna"

Dağlık bir bölge olan Tohno'da, dağlarda yaşadığına inanılan çeşitli doğaüstü varlıklara halk inanışları içerisinde oldukça sık rastlanmaktadır. Türkçeye *dağ adamı* ve *dağ kadını* olarak çevirebileceğimiz *yama-otoko* ve *yama-onna*, bu inanışa konu olan iki önemli figür olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yama-Otoko: 3., 5., 6., 7., 9., 28., 29., 30. ve 92.bölümlerde *yama-otoko*'ya değinilmektedir.

3.bölüm: Toranai ilçesinin Vano köyünde yaşayan Kahee adında bir kişi, gençliğinde avlanmak için dağa çıkar. Dağın ücra bir köşesinde, uzun boylu ve uzun saçlı tuhaf bir kız görür. Korkuya kapılan avcı, tüfeğiyle ateş ederek kızı öldürür. Daha sonra cesedin yanına gider ve kızın saçından bir tutam keserek kuşağının içine yerleştirir. Ancak, dönüş yolunda uykusu gelir ve bir ağaç altında biraz uyumaya karar verir. Avcı, uyku ve uyanıklık hali arasındayken, uzun boylu bir adam yanına yaklaşır ve elini kuşağın içine daldırarak saçı alıp oradan uzaklaşır. Avcı, genç kızın aslında *yama-onna*, uzun boylu adamın da *yama-otoko* olduğunu anlar.

5.bölüm: Tohno bölgesinde Fufuki geçidi diye bilinen bir dağ geçidi vardır. Ne var ki, son yıllarda bu geçidi kullananların karşısına sık sık *yama-otoko* ve *yama-onna* çıktığı için, yolcular buradan geçmez olmuşlardır.

6.bölüm: Aozasa ilçesindeki Nuka-no-mae köyünde yaşayan zengin bir ailenin kızı bir gün aniden ortadan kaybolur. Bir süre sonra, aynı köyden bir avcı, dağda tuhaf bir kadınla karşılaşır. Avcı, bu kadının kaybolan o kız olduğunu anlar. Kadın, *yama-otoko* tarafından kaçırıldığını ve onun hanımı olarak dağda yaşadığını söyler. Kadın ayrıca, çok sayıda çocuk doğurduğunu ancak çocukların hepsini *yama-otoko*'nun yediğini anlatır.

7.bölüm: Kamigō'da bir çiftçinin kızı, bir gün kestane toplamak için dağa çıkar ancak bir daha geri dönmez. Birkaç yıl sonra, aynı köyden bir avcı avlanmak için Goyō dağına çıkar. Avcı, bir mağarada bu kızla karşılaşır. Kız, dağda bir *yama-otoko* tarafından kaçırıldığını ve o zamandan beri dağda yaşadığını anlatır. Kız, ayrıca, bu kişiye benzeyen dört, beş kişinin zaman zaman bir araya gelerek bir şeyler konuştuklarını ve dağıldıklarını anlatır.

9.bölüm: Kikuçi Yanosuke adında bir ihtiyar, gençliğinde atıyla yük taşıyarak geçimini sağlamış. Bu kişi, çok güzel kaval çalarmış. Bir gece, arkadaşlarıyla bir kabile halinde yolda giderlerken yine kavalını çalmaya başlamış. Öyaçi denilen bir yerden geçtikleri sırada vadinin dibinden “ne kadar güzel!” diye bir ses duyulmuş. Bu ses, *yama-otoko*'nun sesiymiş. Kafiledaki herkes korku içerisinde sağa sola kaçmış.

28.bölüm: Bir avcı, dağdaki kulübesinde *moçi*⁹ pişirirken pencereden içeriye gözetleyen birini fark etmiş. Bu kişi, iri yarı bir rahiptir.¹⁰ Rahip, kulübeye girmiş ve ocaktaki bütün *moçileri* yemiştir. Bu tuhaf varlığın ertesi gün de geleceğini düşünen avcı, bu kez *moçiye* çok benzeyen beyaz küçük taşları da gerçek *moçilerle* birlikte ocağın üzerine dizmiştir. Rahip yine gelmiş ve ocağın üstünde ateş topu gibi olmuş beyaz taşlardan birini ağzına atmıştır. Canı yanan rahip, kulübeden dışarı fırlamış ve gözden kaybolmuş. Avcı, bir süre sonra, bir vadinin dibinde bu rahibin cesedini görmüştür.

29.bölüm: Bir gün, Haneto ailesinin beyi tek başına Keitō dağına tırmanmıştır. Büyük bir kayanın üzerinde, üç *yama-otoko* ile karşılaşmıştır. *Yama-otoko*'ların önünde altın ve gümüşten oluşan bir yığın varmış. Kendisinin orada bulunmasından dolayı *yama-otoko*'ların öfkelenmiş olduğunu anlayan adam, yolunu şaşırdığını söyleyerek bir bahane uydurmuş. Bunun üzerine *yama-otoko*'lardan biri, adamı önüne katarak dağın eteğine kadar indirmiş ve sonra gözden kaybolmuştur.

30.bölüm: Oguni köyünden bir adam, bambu kesmek için Hayaçine dağına çıkmıştır. Dağda, sırtüstü yatmış ve horultuyla uyumakta olan bir *yama-otoko* görmüştür. Üç *şaku*¹¹ büyüklüğündeki sandaletleri, *yama-otoko*'nun hemen yanı başında duruyormuş.

92.bölüm: Birkaç çocuk, eğlenmek için Hayaçine dağına çıkmışlar. Çocuklar, akşam eve dönerken dağın yamacında uzun boylu ve cüsseli bir adamla karşılaşmışlar. Adam, çocuklarla biraz konuşmuş.

⁹ *Moçi*: Pirincin dövülerek macun kıvamına getirilmesiyle elde edilen bir tür yiyecek.

¹⁰ Bazı Japon halk hikâyelerinde doğaüstü güçlerin rahip görünümüne girdiği görülür.

¹¹ 1 *şaku* yaklaşık 30 cm.

Konuştukları adamın aslında *yama-otoko* olduğunu anlayan çocuklar korkmuşlar ve koşarak evlerine dönmüşler.

Yama-Onna: 3., 4., 5., 34., 35., 75., 116. ve 117.bölümlerde konu edilmektedir.

3.bölüm: *Yama-otoko* ile ilgili kısımda ele alınmıştır.

4.bölüm: Yamaguçi'li Kiçibee isminde bir köylü, bir gün bambu kesmek için Nekkodaçi dağına çıkar. Sazlığın karşısındaki ormanın içinden, sırtında küçük bir çocuk taşıyan bir kadının (*yama-onna*) çıktığını görür. Bu kadın, havada uçmaktadır. Uzun saçlı bu kadının giydiği kimonunun eteğinden ise çeşitli türlerde ağaç yaprakları sarkmaktadır. Kadın, havada süzülerek köylünün önünden geçip gider. Bu olaydan sonra köylünün sağlığı bozulur ve uzun bir süre iyileşemez.

5.bölüm: *Yama-otoko* ile ilgili kısımda ele alınmıştır.

34.bölüm: Hanaremoni köyünde, küçük metruk bir kulübe vardır. Bir gece, birisi tek başına bu kulübedeyken; saçlarını ortadan ayırmış, uzun saçlı bir *yama-onna* kulübenin hasırdan yapılmış perdesini aralayıp içeri bakmış. Ayrıca bu civarda oturanlar, gece yarıları sık sık kadın çığlıkları duyduklarını anlatırlar.

35.bölüm: Bir köylü, bir gün mantar toplamak için Şiromi dağına çıkar ve gece dağda kalır. Vadinin ilerisindeki ormanın önünden, havada süzülerek geçmekte olan bir *yama-onna* görür. Köylü, *yama-onna*'nın iki kere "bekle, bekle" diye bağırdığını duyar.

75.bölüm: Hanaremoni köyünde yakın bir zamana kadar bir kibrit atölyesi varmış. Gece olduğunda, bir *yama-onna*, atölyenin kapısından içeriye bakarak gülermiş. Bu durum, artık dayanılmaz bir hal aldığı için atölyeyi Yamaguçi'ye taşımışlar. Buna benzer bir diğer olay ise, yine bir başka atölyede yaşanmış. İşçilerden biri, bir akşamüstü aniden ortadan kaybolmuş. Bir süre sonra geri dönmüş ancak aklı başında değilmiş. Yaklaşık dört, beş işçinin daha başına aynı olay gelmiş. Bu işçilerin anlattıklarına göre, uzun saçlı bir kadın gelip bunları dağda bilmedikleri bir yerlere götürüyormuş. İşçiler geriye döndükten sonraysa birkaç gün boyunca kendilerini toparlayamıyorlarmış.

116.bölüm: Yaşlı bir *yama-onna*¹², genç bir kıza musallat olur. Genç kız, en sonunda *yama-onna*'yı öldürerek bu beladan kurtulur.

¹² Yaşlı *yama-onna*, *yama-uba* (dağ ninesi) olarak da isimlendirilmektedir.

117.bölüm: Yaşlı bir *yama-onna*, genç bir kızı öldürür ve derisini üzerine giyerek kızın kılığına girer. Ancak, kızın anne-babası ertesi gün durumun farkına varır ve *yama-onna*'yı öldürür.

"Yuki-Onna"

Türkçeye *kar kadın* olarak çevirebileceğimiz *yuki-onna*, Japonya'nın pek çok bölgesinde rastlanılan bir figürdür. *Yuki-onna*; kısaca, *karlı kış gecelerinde ortaya çıkan, bembeyaz teni olan, beyaz bir elbise giymiş, gözleri çok korkunç hayali bir yaratık* olarak tanımlanabilir (Fantajii Jiten, 2008). Eser içinde *yuki-onna*'ya 103.bölümde değinilmektedir. Bu bölümde; bölge halkının, küçük yılbaşında veya dolunayın görüldüğü kış gecelerinde emri altındaki çok sayıda peri ile birlikte *yuki-onna*'nın ortaya çıktığına inandığı ve bu yüzden kış gecelerinde çocukları tek başına dışarı bırakmadıkları anlatılmaktadır.

"Tengu"

Japon halk inancı içerisinde önemli bir figür olan *tengu*'nun, *Tohno Hikâyeleri* içerisinde de çeşitli yerlerde bahsi geçmektedir. *Tengu*; kısaca, *dağların derinliklerinde yaşayan, uzun burunlu, kırmızı yüzlü, uçabilen hayali bir yaratık* olarak tanımlanabilir (Shinmeikai Kokugo Jiten, 1997:968). *Tengu* ile ilgili inanışlara 29., 62. ve 90.bölümlerde değinilmektedir:

29.bölüm: Keitō dağı, Hayaçine dağının önünde bulunan yüksek ve sarp bir dağdır. Bu dağın eteklerinde kurulu köylerde, Keitō dağında *Maeyakuşi* isimli bir *tengu*'nun yaşadığına inanılır. Bu yüzden, köylüler kesinlikle bu dağa çıkmazlar.

62.bölüm: Kahee amca, bir keresinde dağdayken geceyi büyük bir ağacın altında geçirmeye karar verir. Bunun için, kötü ruhlardan korunmak amacıyla ağacın etrafına üç defa *sanzunava*¹³ dolar. Kahee amca, bir süre sonra ağacın altında uyulamaya başlar. Gece geç bir vakitte bir gürültü duyar. Rahip görünümlü iri yarı birisinin, kırmızı elbisesini kanat gibi çırparak havada uçmakta olduğunu görür. Bu tuhaf yaratık aslında *tengu*'dur. Kahee amca, hemen tüfeğini ateşler. Ancak, *tengu* gecenin karanlığında kaybolup gider. Kahee amca, dağda tam üç defa buna benzer garip bir olayla karşılaştığını anlatmıştır.

90.bölüm: Matsuzaki köyünün hemen yakınlarında Tengumori diye bilinen bir dağ vardır. Bu dağda

¹³ *Sanzunava*: Kötü ruhlardan koruduğuna inanıldığı için avcıların yanlarında taşıdıkları kenevir lifinden yapılmış urgan.

tengu'nun yaşadığı rivayet edilir. Bir gün, dağın eteğinde genç bir köylünün yanına uzun boylu, iri yarı, kırmızı yüzlü birisi gelir. Korkuya kapılan genç, kendini korumak için tanımadığı bu adamı dövmeye kalkar. Ancak, bu tuhaf adam, genci bir hareketle havada uçurur ve genç kendinden geçer. Genç adam, ayıldığında ortalıkta kendisinden başka kimse yoktur. Bu olaydan bir süre sonra, köyün gençleri Tengumori dağına çıkarlar. İçlerinde bu genç de vardır. Ancak, bu genç dağda aniden ortadan kaybolur. Daha sonra gencin cesedini bir vadinin dibinde parçalanmış halde bulurlar.

"Kappa"

Kappa, Japon halk inancı içerisinde ilginç figürlerden birisi olarak *Tohno Hikâyelerinde* de karşımıza çıkmaktadır. *Kappa*; kısaca, *nehirlerde yaşayan, kısa boylu, ağzı kuş gagasına benzeyen, sırtında kabuğu olan, çirkin görümlü, hayali bir yaratık* olarak tanımlanabilir (Shinmeikai Kokugo Jiten, 1997:261). *Kappa* ile ilgili inanışlara 55., 56., 57., 58. ve 59.bölümlerde rastlanmaktadır.

55.bölüm: Nehirlerde çok sayıda *kappa* yaşar. Özellikle, Sarugaişi nehrinde çok sayıda *kappa* vardır. Matsuzaki köyünde yaşayan bir ailede, iki nesil üst üste *kappa*'nın çocuğuna hamile kalma olayı yaşanmıştır. Doğan çocuklar ise öldürülerek fiçılar içerisinde toprağa gömülmüştür. Bazıları, *kappa*'nın çocuğunu doğurmanın sadece iki, üç nesille sınırlı bir lanet olmadığını; çok daha eskilere dayanan büyük bir lanet olduğunu söylerler. Matsuzaki köyünde, bir başka kadına da *kappa*'nın musallat olduğu söylenmektedir.

56.bölüm: Yıllar önce, Kamigō'da *kappa*'ya çok benzeyen bir çocuk doğmuş. Çocuk, kıpkırmızı vücudu ve biçimsiz ağızıyla *kappa*'ya çok benziyormuş. Ailenin büyükleri, çocuğu bir yol ayrımına götürüp bırakmışlar. Oradan biraz uzaklaştıktan sonra ise pişman olup geri dönmüşler. Ancak çocuğu bıraktıkları yerde bulamamışlar.

57.bölüm: Nehir kıyısındaki kumların üzerinde *kappa*'nın ayak izlerine rastlamak, hiç de ender bir olay değildir. Özellikle, yağmurlu bir günün ertesinde *kappa*'nın ayak izleri rahatlıkla seçilebilir. *Kappa*'nın ayak izi, maymunun ayak izine çok benzer; başparmak diğer parmalardan biraz ayrı durur. *Kappa*'nın ayak izi, insanın el izine de benzer. Uzunluğu üç *sun*¹⁴ kadardır. Parmak uçları da, aynı insanın parmak ucu gibidir; kolaylıkla seçilemez.

58.bölüm: Bir hizmetçi çocuk, bir yaz günü serinlemesi için evin atını Kogarase nehrine götürmüştü.

¹⁴ 1 *sun* yaklaşık 3 cm.

Nehrin içinden aniden bir *kappa* çıkmış ve yularından tutarak atı nehrin içine çekmeye çalışmış.¹⁵ Ancak, ürken at *kappa*'yı da sürükleyerek ahırın önüne kadar gelmiş ve *kappa*'yı yalağın içerisine fırlatmış. Gürültüyü duyanlar hemen koşup *kappa*'yı yakalamışlar. Köylüler, *kappa*'dan bir daha köyün atlarını rahatsız etmeyeceğine dair söz almışlar ve *kappa*'nın canını bağışlamışlar. *Kappa*, Kogarase nehrini terk etmiş ve Aizava'daki şelalede yaşamaya başlamış.

59.bölüm: Bazı bölgelerde *kappa*'nın yüzünün mavi olduğu söylenir. Tohno'daki *kappa*'nın yüzü ise kırmızıdır. Sasaki'nin büyük büyükannesi, küçüklüğünde bahçede oynarken, ağaçların arasında kıpkırmızı yüzü olan bir *kappa* gördüğünü anlatmış.

"*Mayoiga*"

Mayoiga, özellikle, İvate bölgesinin de dahil olduğu, Japonya'nın kuzeydoğusuna özgü bir fenomen olarak karşımıza çıkmaktadır. *Mayoiga*, kısaca, *dağda yolunu kaybedenlerin karşısına çıkan, bahçesinde çok sayıda çiçek ve hayvan olan, evde kimse bulunmamasına rağmen misafir odasında bir çaydanlık kaynayan garip ve ürkütücü bir ev* olarak tanımlanabilir (Fresh Eye Pedia, 2011). Eserde, 63. ve 64.bölümlerde *Mayoiga* ile ilgili inanışlara yer verilmiştir.

63.bölüm: Oguni köyünde yaşayan Miura ailesinin hanımı, bir gün evlerinin önünden geçen nehir boyunca yürümüş ve vadinin dip taraflarına kadar gitmiş. Bir ara etrafına bakındığında, siyah bir kapısı olan muhteşem bir ev görmüş. Evin bahçesinde kırmızı-beyaz çiçekler ve tavuklar varmış. Bu tuhaf evi gören kadın başta korkmuş. Ancak evi çok merak ettiği için kapıyı aralayarak içeri girmiş. Ortalıkta hiç kimse görünmüyormuş. Misafir odasında bir *hibaçi*¹⁶ ve üzerinde buharlar çıkararak fokurdayan demir bir çaydanlık varmış. Kadın, bu evin *yama-otoko*'nun evi olabileceğini düşünmüş ve korku içerisinde geri dönmüş. Birkaç gün sonra, aynı kadının önüne nehirde sürüklenen kırmızı renkli bir tabak gelmiş. Kadın, çok hoşuna giden bu tabağı almış. Bu tabağı tahıl ölçmek için kullanmaya başlamış. Ancak, ne hikmetse, bu kapla ölçtüğü tahıllar hiç azalmamış. Aile, o zamandan sonra hep iyi şeyler yaşamış ve şimdiki varlıklı Miura ailesi olmuş.

Mayoiga ile karşılaşan kimselerin, o eve ait herhangi bir şeyi alarak yanlarında götürmesi söylenir. Çünkü, *mayoiga* sadece, bir şey vermek istediği kimselere kendini gösterirmiş. Miura ailesindeki bu kadınsa, açgözlü birisi olmadığı için evden bir şey almadan çıkmış. O yüzden, hak ettiği tabağın nehir

¹⁵ Japon halk inanışında *kappa*'nın canlıları suyun içine çekerek boğduğu ve kanını emdiğine inanılır.

¹⁶ *Hibaçi*: Üzerinde ızgarası bulunan, ayaklı ve taşınır bir tür ocak.

yoluyla kadına ulaştığı söylenir.

64.bölüm: Toçinai köyünde oturan birisi, bir gün dağda ilerlerken yolunu kaybeder. Adamın karşısına bahçesinde renkli çiçekler ve çeşitli hayvanlar olan tuhaf bir ev çıkar. Adam, evi çok merak eder ve içeri girer. Evin içerisini biraz gezer ve evin tuhafılığı karşısında korkuya kapılarak oradan kaçıp gider. Adam, bir süre sonra bu olayı komşularına anlatır. Komşuları, adamın gördüğü evin *mayoiga* olduğunu anlar. Hemen oraya gidip, evden birer eşya almayı düşünürler. Kalabalık bir grup halinde, adamın gösterdiği yere kadar giderler. Ancak, ortada ne bir ev; ne de başka bir şey vardır. Köylüler, hayal kırıklığı içerisinde geri dönerler.

"Kami-Kakuşi"

Japonya'nın pek çok bölgesinde görülen *kami-kakuşi* inancına, bu bölgede de rastlanmaktadır. *Kami-kakuşi*, kısaca, *insanların, daha çok çocukların doğaüstü güçler tarafından kaçırılması* olarak tanımlanabilir (Shinmeikai Kokugo Jiten, 1997:272). Eser içinde *kami-kakuşi*'ye 8.bölümde değinilmektedir. Bu bölümde anlatılan hikayeye göre; Matsuzaki ilçesindeki Samuto köyünde yaşayan bir çiftçi ailesinin kızı, sandaletleri bir ağaç altında olduğu hâlde aniden ortadan kaybolur. Yaklaşık otuz sene sonra, tüm tanıdık ve akrabaların kızın evinde toplandığı bir sırada; bu küçük kız, yaşlanmış bir kadın olarak evine geri döner. Herkes merak içerisinde ne olup bittiğini sorar. Kadın, sadece herkesi çok özlediği için ziyarete geldiğini ancak hemen geri döneceğini söyler. Kadın, evde biraz durduktan sonra, hiçbir iz bırakmadan geldiği gibi gözden kaybolur. O gün, çok kuvvetli bir rüzgâr esiyormuş. Bu yüzden, Tohno'lular bugün bile kuvvetli bir rüzgâr çıktığında "sanki Samuto'lu nine geri dönmüş gibi" derler.

Fal

Bölgeye özgü fala ilişkin inanışlar 104. ve 105. bölümlerde anlatılmaktadır:

104.bölüm: Bu bölgede, küçük yılbaşında pek çok eğlence düzenlenir. Bunlardan birisi *tsukimi* diye bilinen ay falıdır. Altı adet ceviz önce ikiye bölünür. Bu oniki parça ceviz daha sonra ateşe atılır ve hemen geri alınır. Oniki parça ceviz, oniki ayı temsil eder. Bu cevizler yan yana dizilir; şekillerinden ve üzerindeki yanıklardan her bir ayın nasıl geçeceği yorumlanır.

105.bölüm: Küçük yılbaşında farklı hububatlar kullanılarak *moçiler* yapılır. Bu *moçilerin* üzerine de, bir

*kagami-moçl*¹⁷ konulur. O şekilde, bir gece bekletilir. Ertesi sabah, *kagami-moçinin* altına yapışan *moçilerin* sayısı ve *moçilerin* aldığı şekle göre bir senenin nasıl geçeceği yorumlanır.

Hayvanlara İlişkin Çeşitli İnanışlar

Eserde hayvanlara ilişkin çeşitli halk inanışları da yer almaktadır. Eser içerisinde tespit edilen hayvanlara ilişkin halk inanışları şu şekildedir:

Geyik: Geyik ile ilgili inanışlara 32. ve 61.bölümlerde değinilmektedir.

32.bölüm: Hayato adında bir avcı, Senbagadake dağında gördüğü beyaz bir geyiği vurabilmek için vadide pusuya yatar. Gecelerce geyiği bekler ve en sonunda bu beyaz geyiği vurmaya başarır. Ne var ki, geyik ölmez ve ilerideki başka bir dağa kaçar. Geyik daha sonra yeniden Senbagadake dağına geri döner ve orada ölür. Geyiğin dağda öldüğü yere *Şisuke* denilir. *Şisuke Gongen*¹⁸ olarak kutsanan şeyin aslında bu beyaz geyik olduğu söylenir.

61.bölüm: Kahee amca, bir gün avlanmak için Rokkōşi dağına çıkar. Dağda beyaz bir geyik görür. Beyaz geyik, *kami* olduğu için; geyiğe zarar verirse başına büyük bir felaket geleceğini düşünür ve beyaz geyiğin lanetinden çekinir. Ancak; diğer yandan, usta bir avcı olarak, böyle değerli bir avı kaçırdığı takdirde herkese alay konusu olacağını düşünür. Kahee amca, sonunda beyaz geyiğe bir el ateş eder. Ancak, mermi geyiği öldürmez. Kahee amca, böyle durumlar için sakladığı altın mermisini çıkarır ve mermiyi tarhun çiçeğine sararak yeniden ateş eder. Ancak, bu mermi de geyiği etkilemez. Kahee amca, bunun Tanrısal bir güç olduğuna kanaat getirir.

At: *Oşiro-sama* ile ilgili kısımda ele alınmıştır.

Kurt: Kurt ile ilgili inanışlara 38., 39. ve 42.bölümlerde değinilmektedir.

38.bölüm: Otomo köyünden birisi, bir gece şehirden dönerken bir kurdun uluduğunu duyar. Bu kişi, sarhoşluğunun da etkisiyle eğlenmek için kurdun ulumasını taklit eder. Bunun üzerine kurt uluyarak adamın peşine takılır. Korkuya kapılan adam aceleyle eve döner. Eve kadar gelen kurt ise, sabaha kadar evin etrafında uluyarak dolanır. Adam, sabah olduğunda, kurdun bir çukur kazarak ahıra girdiğini ve yedi atını da öldürmüş olduğunu görür. Aile, o olaydan sonra kurdun laneti yüzünden çok sıkıntı

¹⁷ Bir büyük ve bir küçük yassı moçinin, büyük altta olacak şekilde üst üste konulmasıyla yapılan ve iyi şans getirdiğine inanılan bir tür süs.

¹⁸ *Gongen*: Buda'nın farklı görünümünde yeryüzüne indiği inancı.

çeker ve hızla fakirleşmeye başlar.

39.bölüm: Sasaki adında birisi, çocukluğunda dedesiyle birlikte nehir kıyısında yürürken, henüz can vermiş büyük bir geyiğin yerde yatmakta olduğunu görürler. Sasaki'nin dedesi, geyiği bir kurdun öldürmüş olduğunu söyler. Yaşlı adam, aslında bu geyiğin güzel derisini yüzüp götürmek istediğini, ancak bu geyiği öldüren ve *reigen*¹⁹ e sahip olan kurdun yakınlarda olduğunu ve muhtemelen kendilerini gözetlemekte olduğunu anlatır. Sasaki'nin dedesi, bu yüzden çok istediği halde beyaz geyiğin derisini alamadan geri döner.

42.bölüm: Bir sonbahar günü, İide köyünden birkaç kişi Rokkōşi dağının eteklerindeki bir mağarada üç kurt yavrusu bulurlar. Yavrulardan ikisini öldürürler, diğerini de yanlarında götürürler. O günden sonra, yavru kurtların anne ve babası, İide köyünün atlarına musallat olur. Köylüler, kurtların sadece İide köyünün atlarına saldırmasına ve diğer köylerin atlarına hiç dokunmamasına hayret ederler.

Kuşlar: 51., 52. ve 53.bölümlerde kuşlara ilişkin bazı halk inanışları anlatılmaktadır.

51.bölüm: Tohno dağlarında yaşayan birçok kuş türü içinde en dokunaklı öteni cüce baykuştur.²⁰ Bu kuş "otton, otton" diye öter. Eskiden bir kız, nişanlısı ile birlikte dolaşmaya dağa çıkmış. Ancak genç adam ansızın ortalıktan kaybolmuş. Genç kız, gece geç vakte kadar nişanlısını aramış fakat bulamamış. Kızcağız üzüntüsünden cüce baykuşa dönüşmüş. Bu kuşun "otton, otton"²¹ diye ötmesi eşini aramasından dolayıdır. Ötüşün sonuna doğru kuşun sesi titrer, boğulur ve yürek burkan bir hal alır.

52.bölüm: Uma-oi kuşu, guguk kuşuna çok benzer. Bu kuş "aa-hoo, aa-hoo" diye öter. Çok eskiden, bir uşak efendisinin atlarını dağa otlatmaya götürmüştü. Ancak atlardan biri kaybolmuş. Uşak, gece boyunca dağda kayıp atı aramış ancak bulamamış. Uşak, üzüntüsünden kuşa dönüşmüş. Bu bölgede köylüler, atları koştururken "aa-hoo, aa-hoo" diye bağırlar. Genelde ormanın derinliklerinde yaşayan bu kuşun, bazen evlerin yakınına kadar gelip öttüğü de olur. Bu, kıtlık olacağına bir işarettir.

53.bölüm: Küçük guguk kuşu²² ile büyük guguk kuşu²³, eskiden iki kız kardeşmiş. Abla, bir gün, yerden bir patates çıkarmış ve közleyerek pişirmiş. Kendisi patatesin kabuğunu yemiştir ve içindeki yumuşak

¹⁹ *Reigen*: Bir tür Tanrısal ruh veya güç.

²⁰ Japoncadaki ismi "*ottodor*".

²¹ "*Otto*" sözcüğü Japoncada "*erkek eş, koca*" anlamına gelir.

²² Japoncadaki ismi "*kakkō*".

²³ Japoncadaki ismi "*hototogisu*".

kısmı kız kardeşine vermiş. Ancak, ablasının yediği kısmın daha lezzetli olduğunu düşünen ve bu duruma içerleyen kız kardeşi, ablasını bıçakla öldürmüştür. Ölen ablası oracıkta hemen küçük guguk kuşuna dönüşmüş ve “ganko, ganko”²⁴ diye öterek uzaklara uçup gitmiş. Ablasının aslında kendisine patatesin yumuşak kısmını vererek iyilik yaptığını anlayan ve yaptığına pişman olan kız kardeşi o kadar üzülmüş ki, üzüntüsünden büyük guguk kuşuna dönüşmüş ve “hooçoo-kaketa, hooçoo-kaketa”²⁵ diye ötmeye başlamış. Tohno’da guguk kuşuna *hooçoo-kake* adı verilir.

Maymun: 45. ve 47.bölümlerde maymun ile ilgili inanışlar konu edilmektedir.

45.bölüm: Yaşlı maymunlar, insana çok benzer. Kadınları sever ve kadınları dağa kaçırlar. Maymunlar, çam ağacından akan reçineyi göğüslerine sürerler. Maymunlara mermi etki etmez.²⁶

47.bölüm: Rokkōşi dağında çok sayıda maymun yaşar. Bu bölgede çocukları korkutmak için en çok kullanılan sözlerden birisi “uslu durmazsan Rokkōşi’nin yaşlı maymunu gelecek!” sözüdür.

Tilki: Tilki ile ilgili inanışlara 60., 94., 100., 101.bölümlerde değinilmektedir.

60.bölüm: Vano’da yaşayan Kahee amca, eskiden sülün beslemiştir. Ancak bir tilki, sülünlere dadanmıştır. Kahee amca, bir gün, tüfeğiyle tilkiye ateş etmiştir. Ne var ki, tüfek ateş almamıştır. Duruma bir anlam veremeyen Kahee amca, tüfeğin içine bakmıştır. Namlunun içi tamamen toprakla doluymuş. Kahee amca, bunun tilkinin bir işi olduğunu anlamıştır.

94.bölüm: Günün birinde, bir köylü dağ yolunda yürürken bir arkadaşıyla karşılaşır. Köylü ve arkadaşı, her zaman yaptıkları gibi eğlenmek için güreşe tutuşurlar. Ancak, çok kuvvetli biri olan arkadaşı, o gün hiç de olmayacak bir biçimde hep yenilir. Köylü, arkadaşı oradan ayrıldıktan sonra kuşağındaki *moçinin* yerinde olmadığını farkeder ve tilki tarafından kandırıldığını anlar. Birkaç gün sonra arkadaşıyla yeniden karşılaştığında, arkadaşı o gün oradan geçmediğini ve o kişinin kendisi olmadığını söyler.

100.bölüm: Bir gece, bir adam ormanda yürürken karşısına karısı çıkar. Adam, karşısındaki kişinin karısı olmadığını ve bunun aslında tilkinin bir marifeti olduğunu anlar. Hemen bıçağıyla karısı görünümündeki yaratığı öldürür. Eve dönünce, bunun tilkinin bir oyunu olduğundan emin olur.

²⁴ “Ganko” sözcüğü bu bölgede “sert, sert yer” anlamına gelir.

²⁵ Japoncada “*bıçakladım, bıçakla öldürdüm*” anlamına gelir.

²⁶ Japon halk inanışında maymun gibi bazı hayvanların yaşlandıklarında doğaüstü güçlere kavuştuklarına inanılır.

101.bölüm: Bir adam, bir gece, cenaze evine gider. Misafir odasında tek başına otururken, ilerideki çeşmede saklanan bir tilkiyi farkeder. Tilkinin bir hile peşinde olduğunu anlayan adam, tilkiyi sopayla öldürür.

Yılan: Yılan ile ilgili inanışlar 19. ve 20.bölümlerde yer almaktadır.

20.bölüm: (19.bölümde büyük ve zengin bir ailenin tüm bireylerinin zehirli mantar yüzünden öldüğü anlatılır. 20.bölümdeyse, bu felaketin bir yılanın laneti yüzünden kaynaklandığı açıklanmaktadır.) Evin erkek hizmetçileri, bir gün biçtikleri otu dirgen ile karıştırırlarken, otların arasında büyük bir yılan görmüşler. Evin beyi, hizmetçilere yılanı öldürmemelerini söylemiş. Ancak, evin beyini dinlemeyen hizmetçiler yılanı öldürmüşler. Yılanı öldürünce, otların arasından pek çok yılan daha dışarı çıkmış. Hizmetçiler, bir eğlence olarak bu yılanların da hepsini teker teker öldürmüşler. Hizmetçilerin bu hareketi, yılanın lanetine yol açmış ve aile büyük bir felaket yaşamış.

Değerlendirme

Eserde ele alınan halk inanışlarına genel olarak bakıldığında; özellikle "kami" inancının bölgeye ait halk inanışları içerisinde önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Evlerde insanlarla birlikte iç içe yaşayan, insanlara mutluluk ve refah getiren *okunai-sama*, *oşiro-sama* ve *zaşiki-varaşi* gibi "kami"lerin yanı sıra, felaket getirdiğine inanılan ve insanlara korku salan *yama-no-kami* gibi "kami"ler de bulunmaktadır.

Halk inanışları içinde, dağlarda ve ormanlarda yaşadığına inanılan *yama-otoko*, *yama-onna* ve *tengu* gibi hayali varlıkların da önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Bölgenin dağlık bir coğrafya üzerine kurulu olması ve gündelik yaşamda dağların önemli bir rol oynaması gibi nedenlerin, dağlarda ve ormanlarda yaşadığına inanılan çeşitli doğaüstü varlıklara dair inanışların oluşumuna zemin hazırladığı söylenebilir.

Diğer yandan; nehirlerde yaşadığına inanılan *kappa*, sadece bazı insanlara görünen gizemli ev *mayoiga*, doğaüstü güçler tarafından kaçırılma fenomeni *kami-kakuşi* ve bunların yanı sıra çeşitli mahalli fallar da, eserde geçen halk inanışları arasında yer almaktadır. Yine; birçok halk inanışında olduğu gibi, İvate bölgesinde de *geyik*, *at*, *kurt*, *kuş*, *maymun*, *tilki*, *yılan* gibi çeşitli hayvanlara doğaüstü güçlerin atfedildiği görülmektedir.

İvate bölgesine ait halk inanışlarında; Japon halkının milli ve geleneksel dini olan Şinto'nun dünya

görüşü, inanç ve felsefesinin yansımalarını gözlemlemek mümkündür. Tabiattaki canlı cansız her varlığın bir ruha sahip oluşu ve her varlığın kolayca doğaüstü bir güce dönüşebileceği inancı (*mana*), Şinto'nun temel inanç sistematiğini oluşturan güçlü bir animist anlayışın gelişmesine yol açmıştır. Bu anlayışın, zamanla coğrafi özelliklerle de kaynaşarak, çeşitli doğaüstü güç ve varlıkların mevcudiyetine yönelik halk inanışlarının doğmasında etkili olduğu sonucunu çıkarmak mümkündür.

Kaynakça

- Balaban, Tuğrul. (2006). *Sandıklı Halk İnanışları ve Uygulamaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Çobanoğlu, Özkul. (2003). *Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Fantajii Jiten, 2008, *Yuki-Onna*
<http://fantasy.kakurezato.com/encyclopedia/yukionna.html>
(23.01.2012 tarihinde erişilmiştir.)
- Fresh Eye Pedia (2011). *Mayoiga*.
<http://wkp.fresheye.com/wikipedia/%E8%BF%B7%E3%81%84%E5%AE%B6>
(23.01.2012 tarihinde erişilmiştir.)
- Hashiuchi, Takeshi. (2011). Tohno Monogatari no seiritsu to sono hyakunen. *Momoyama Gakuin Daigaku Shakaigaku-ronshū*, Vol.44 (2), 337-350
- Kadokawa Shoten-Hen (2003). *Kojiki*. Tokyo: Kadokawa Bunko
- Kalafat, Yaşar. (1996). *İslamiyet ve Türk Halk İnançları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Mori, Kōichi. (1980). Yanagita Kunio: An Interpretive Study. *Japanese Journal of Religious Studies*. Vol.7, 83-115
- Sakurai, Tokutarō. (1966). *Minkan Shinkō*. Tokyo: Hanawa Shobō
- Seijo University (2010). *Yanagita Kunio ni tsuite*.
<http://www.seijo.ac.jp/minken/yanagita/index.html>
(18.01.2012 tarihinde erişilmiştir.)
- Shinmeikai Kokugo Jiten* (1997). Tokyo: Sanseidō
- Şişman, Bekir. (2000). Anadolu'da Yaşayan Halk İnançlarının Menşei Üzerine Bir Araştırma. *Türk Kültürü*, Sayı 448
- Tsurumi, Kazuko. (1974). *Shakai hendō no paradaimu. Shisō no bōken*. Tokyo: Chikuma Shobō
- Yahoo Hyakka Jiten (2012). Jōmin.
<http://100.yahoo.co.jp/detail/%E5%B8%B8%E6%B0%91/>
(26.01.2012 tarihinde erişilmiştir.)
- Yanagita, Kunio. (1962). *Teihon:Kunio Yanagita-shū*, Vol.7. Tokyo: Chikuma Shobō
- Yanagita, Kunio. (1964). *Teihon:Kunio Yanagita-shū*, Vol.25. Tokyo: Chikuma Shobō
- Yanagita, Kunio. (1975). *Watashi no tetsugaku: Mura no shinkō*. Dentō to gendai, No.34. Tokyo

Yanagita, Kunio. (2010). *Tohno Monogatari*. Tokyo: Shūeisha Bunko